

Prínos obnoviteľných zdrojov - benefity pre ľudí

Júl 2025

Obsah:

- [Úvod: OZE rýchlejšie, ale spravodlivo a transparentne](#)
- [Prínos projektov OZE pre obce a ľudí](#)
- [Družstvá a komunitná energetika](#)
- [Záver: potrebujeme pravidlá a systém, nielen dobrovoľnosť](#)

1. Úvod: OZE rýchlejšie, ale spravodlivo a transparentne

Úspech projektov obnoviteľných zdrojov energie závisí nielen od dobre nastaveného regulačného rámca, fungujúcich technológií či dostupných financií, ale aj od podpory verejnosti.

Rozvoj obnoviteľných zdrojov energie (OZE) má podľa prieskumov na Slovensku medzi verejnosťou vysokú podporu. 78 % sa obáva dôsledkov klimatickej krízy a až 71 % [podporuje prijatie opatrení](#) proti zmene klímy. Až 89 % verejnosti [podporuje opatrenia](#) na podporu obnoviteľnej energie, vrátane veternej (79 %), z toho 61 % [z nich súhlasí s výstavbou](#) veterných turbín v tesnej blízkosti svojho bydliska.

Napriek tejto vysokej podpore v ostatnom čase možno pozorovať nárast dezinformácií a hoaxov, ktoré vyvolávajú odpor miestneho obyvateľstva voči výstavbe veterných elektrární. Skúsenosti ukazujú, že tento odpor môže výrazne spomaliť povoľovanie projektov, čo poukazuje na potrebu spravodlivého a inkluzívneho zapájania komún. Skutočné zapojenie ľudí a samospráv, vrátane zdieľania prínosov projektu (benefit-sharing), sa stáva nevyhnutným nástrojom na získanie podpory - a to aj tam, kde to neukladá zákon.

Kľúčové faktory pre úspešný rozvoj OZE sú:

- Zjednodušený proces povoľovania, ktorý však zahŕňa aktívnu a efektívnu účasť verejnosti, osobitne obcí a ich obyvateľstva, ktorých sa projekt priamo týka

- Spravodlivé rozdelenie prínosov (tzv. benefit-sharing), ktoré posilňuje verejnú podporu a tým pomáha predchádzať zdržaniu povoľovania
- [Včasné a transparentné zapojenie verejnosti](#), vrátane úprimnej komunikácie o všetkých aspektoch projektu, osobitne o procese povoľovania, dopadoch projektu (vrátane negatívnych), ako aj o prínosoch projektu a ich spravodlivom rozdelení

Zapojenie verejnosti do rozhodovania podporuje miestnu demokraciu a spravodlivé rozdelenie výhod prispieva k rozvoju miestneho hospodárstva.

Rola štátu spočíva v motivovaní samospráv a obyvateľstva k podpore intenzívneho rozvoja obnoviteľných zdrojov prostredníctvom dobre nastaveného systému (regulačného rámca). Súčasťou systému bývajú aj rôzne formy stimulov, vrátane finančných, ktoré môžu byť významným prínosom do rozpočtu obce.

2. Prínos projektov OZE pre obce a ľudí

Ľudí a samosprávy - osobitne tých, ktorých sa projekt obnoviteľných zdrojov energie priamo týka - oprávnené zaujíma, aké konkrétne výhody a prínosy im takýto projekt prinesie. Nižšie uvádzame viaceré typy benefitov od relatívne všeobecných, ale stále veľmi reálnych, až po konkrétne. U finančných prínosov a zdieľaného vlastníctva uvádzame aj početné príklady dobrej praxe naprieč EÚ, ktoré poukazujú na rastúci trend.

OZE sú čisté, lacné a lokálne, takže miestni **obyvatelia majú väčší dosah a kontrolu** nad "svojimi" energetickými zdrojmi. OZE nie sú priamo závislé od dodávok surovín z iných krajín. Energia, ktorú produkujú, je **cenovo stabilnejšia**, nakoľko nepodlieha v takej miere závislosti od externých faktorov - nestabilita vo svete, fluktuácia trhov a pod.

Počas realizácie projektu OZE môžu vzniknúť nové **pracovné miesta**, aj keď väčšinou krátkodobo. OZE však môžu viesť aj k vytváraniu stabilných pracovných miest obsadených miestnym obyvateľstvom a často sú impulzom pre rozvoj miestneho hospodárstva, nakoľko firmy sa čím ďalej tým viac domáhajú zelenej energie.

Finančné a nefinančné prínosy a príklady zdieľania benefitov

Pri plánovaní a v nasledujúcom procese výstavby OZE môžu zástupcovia obyvateľstva a samosprávy, na ktorých území sa projekt nachádza, resp. ktoré budú jeho

prevádzkou dotknuté, vyjednať viaceré konkrétne benefity. V niektorých krajinách zákon priamo vyžaduje určité formy zdieľania prínosov (benefit-sharing), pričom vždy sa investor s obcou môžu dohodnúť a ísť nad rámec zákonných požiadaviek. Veľmi dôležitá je transparentnosť takýchto dohôd, nedôvera totiž môže viesť k vážnym konfliktom.

- **Úspora nákladov pre domácnosti a firmy** - Miestni obyvatelia a podnikatelia vďaka projektu OZE dostanú lacnejšiu elektrinu.
- **Nefinančné príspevky pre samosprávu a/alebo miestne obyvateľstvo** - Ide o vybudovanie infraštruktúry, podporu služieb či iné plnenia, ktoré samospráva a miestni ľudia potrebujú pre kvalitnejší život (napr. oprava ciest, podpora kultúrnych podujatí). Tieto príspevky môžu byť aj doplnkom k finančným platbám. Konkrétnym ukazovateľom je finančná hodnota príspevkov a akým percentom sa podieľajú na celkových nákladoch projektu.
- **Jednorazová platba** - Suma je vyplatená priamo alebo vložená do miestnych fondov (napr. na environmentálne projekty). Spôsob určenia výšky platby sa líši, napríklad suma stanovená za každý inštalovaný megawatt.
- **Pravidelné platby** - Ide o priame, každoročne vyplácané peňažné príspevky obyvateľom alebo obciam, ktoré sú projektom dotknuté, do obecného rozpočtu alebo do osobitného účelového fondu.
- **Daňové prínosy pre miestnu ekonomiku** - Miestne dane sú významným podielom rozpočtu samosprávy. Pri komunikovaní benefitov projektu OZE je dôležité poukázať na to, že projekt prispieva k spravodlivému rozdeleniu príjmov.

Príklady dobrej praxe

Viaceré krajiny upravili zdieľanie výnosov z projektov OZE, osobitne veterných elektrární, priamo v zákone. V iných krajinách je tento mechanizmus rozšírený a systematicky podporovaný politicky, často tvorí podmienku pri povoľovaní projektov, prípadne je "bežným štandardom" (tzv. industry standard):

- **Škótsko:** Regionálne komunitné fondy (Community Benefit Funds), štandardne 5 000 – 7 000 libier/MW/rok. Nie sú vyžadované priamo zákonom, ale fakticky sú podmienkou schválenia projektu.
  - [Scottish Government – Good Practice Principles](#)
  - [Local Energy Scotland](#)
- **Dánsko:** Ročné bonusy obyvateľstvu v blízkosti veterných a solárnych elektrární a zriadenie Green Fund Scheme (príspevky developerov od 1 700 eur do 22 000 eur).
  - [From NIMBY to PIMBY](#)

- **Nemecko:** Federálny zákon zakotvuje silné odporúčanie vyplácať 0,2 centa/kWh pre obce do 2,5 km od turbín. Viaceré spolkové zákony to určujú ako povinnosť pre investorov napr. v Meklenbursku-Predpomoransku, Brandenbursku a Severnom Porýní-Vestfálsku.
  - [Municipalities to share profit in wind turbines and ground-mounted photovoltaic systems](#)
- **Írsko:** Podporná schéma (Renewable Electricity Support Scheme) určuje, že developeri musia odvádzať minimálne 2 eurá/MWh vyrobenej energie do komunitných fondov určených na verejné projekty, energetickú efektívnosť a sociálne programy.
  - [Renewable Electricity Support Scheme \(RESS\)](#)
  - [SEAI – Community Benefit Fund](#)

- **Švédsko:** Nie je to zákonná povinnosť, ale developeri bežne uzatvárajú dohody s obcami o tzv. bygdepeng – čo sú platby komunitě ako forma kompenzácie.
  - [Swedish Energy Agency](#)
- **Fínsko:** Nie je to zákonná povinnosť, ale developeri bežne prispievajú obciam ročne podľa výkonu inštalovaného zdroja energie.
  - [Finnish Wind Power Association](#)

Miestne a zdieľané vlastníctvo a riadenie

Viacere štáty majú systém, ktorý pre miestne obyvateľstvo zakotvuje možnosť vlastniť podiely v projekte OZE. Miestni ľudia sú tak cez spoločný podnik alebo finančný podiel zapojení do energetickej transformácie.

Okrem vlastníctva je dôležité aj spolurozhodovanie o prevádzke projektu. Môže ísť napríklad o komunitné projekty, kde každý vlastník/vlastníčka má hlasovacie právo.

Príklady dobrej praxe

- **Dánsko:** Zákon o obnoviteľnej energii z roku 2008 vyžaduje, aby miestnym komunitám bola ponúknutá 20 %-ná vlastnícka účasť v projektoch veternej energie.
  - [Act on the promotion of renewable energy \(No. 1392 of 2008\)](#)
- **Holandsko:** Mechanizmus zdieľaného vlastníctva nie je zákonná povinnosť, ale výrazne ho podporuje vládna politika, ktorá odporúča 50 %-né komunitné vlastníctvo. Miestni obyvatelia môžu byť akcionármi/akcionárkami projektu, napr. projekty Windpark Fryslân a Westermeerwind sú financované prostredníctvom dlhopisov s výnosom 7,5 % dostupných len pre miestne obyvateľstvo.
  - [Participatiecoalitie – Community Wind in the Netherlands \(NL\)](#)
  - [Windunie – Co-ownership models \(NL\)](#)

- **Španielsko:** Pri projektoch s inštalovaným výkonom nad 5 MW je povinnosť ponúknuť minimálne 20 % vlastníctva miestnemu obyvateľstvu alebo podnikom. Ak miestny záujem nedosiahne 20 %, je možnosť rozšíriť ponuku na susedné obce.
  - [Real Decreto 1183/2020 \(ES\)](#)
  - [MITECO – Ministerio para la Transición Ecológica \(ES\)](#)
- **Nemecko:** Zákon o obnoviteľnej energii určuje možnosť prednostného odkúpenia podielov miestnym obyvateľstvom za zvýhodnené ceny.
  - [EEG 2021 – Erneuerbare-Energien-Gesetz \(DE\)](#)
  - [Bundesministerium für Wirtschaft und Klimaschutz \(DE\)](#)
- **Katalánsko:** Pre veterné parky nad 10 MW a fotovoltaické elektrárne nad 5 MW na vidieckej pôde systém určuje povinnosť ponúknuť miestnemu obyvateľstvu a podnikom minimálne 20 % vlastníctva. Jednotlivý podielnik/podielnička môže vlastniť maximálne 10 %.
  - [Decreto Ley 24/2021 – Generalitat de Catalunya \(ES\)](#)
- **Francúzsko:** Systém podpory zapojenia obyvateľstva formou investičnej spoluúčasti - vznikajú kolektívne investičné platformy alebo miestne energetické družstvá.
  - [Énergie Partagée – National Network for Citizen Energy \(FR\)](#)
  - [Ministère de la Transition Écologique – Participatory Energy \(FR\)](#)
- **Belgicko:** Zákon určuje podmienky pre spoluvlastníctvo obyvateľstva v offshore veterných projektoch: 20 % vlastníckeho podielu sa má ponúknuť miestnym obyvateľom, 20 % vyrobenej elektriny sa má dodávať miestnym obyvateľom za stabilné ceny a zákon určuje kritériá ich zapojenia v aukciách. Osobitne veterné parky často fungujú vo forme spoluvlastníctva firmy s občianskym družstvom, ktoré založili miestni obyvatelia alebo obec.
  - [REScoop.eu – Belgium Profile](#)
- **Rakúsko:** Vo viacerých spolkových krajinách (napr. Dolné Rakúsko) sú zvyčajné dohody o komunitných fondoch alebo možnosti spoluvlastníctva. Nie sú

zakotvené ako zákonná podmienka, ale regionálne regulačné orgány tieto opatrenia často vyžadujú ako podmienku výstavby.

- [IG Windkraft Austria](#) (DE)

3. Družstvá a komunitná energetika

Komunitná energetika predstavuje spôsob výroby, správy a spotreby energie, na ktorom sa aktívne podieľajú miestni obyvatelia, obce alebo neziskové organizácie. Kľúčovým prvkom je spoločné vlastníctvo a demokratické rozhodovanie, najčastejšie prostredníctvom energetických družstiev alebo energetických spoločenstiev.

Česká republika

V Česku vznikajú prvé projekty komunitnej energetiky, kde sa obyvatelia môžu aktívne podieľať na výrobe a zdieľaní elektriny. Príkladom je:

- Energetické družstvo Hnutí DUHA, ktoré [umožňuje komunitné investície](#) do obnoviteľných zdrojov, najmä fotovoltiky.

Záujem o komunitné projekty rastie aj medzi obcami – Unie komunitní energetiky [podporuje spoluprácu](#) medzi obyvateľstvom, obcami a firmami.

Portály ako [CC.cz](#) informujú o tom, ako sa možno zapojiť do komunitnej energetiky aj bez vlastnej fotovoltiky – napríklad ako člen/členka energetického spoločenstva alebo cez zdieľanie energie v rámci miestneho projektu OZE.

Nemecko

Nemecko patrí medzi európskych lídrov komunitnej energetiky. Najobľúbenejším modelom je, keď sa samotná obec stáva členom energetického družstva – priamo alebo prostredníctvom svojej firmy či verejnej inštitúcie. Tento model [zabezpečuje obci podiel](#) na rozhodovaní, výnosoch aj kontrole nad projektmi, a zároveň umožňuje, aby sa stala klientom tohto systému.

4. Záver: potrebujeme pravidlá a systém, nielen dobrovoľnosť

Skúsenosti naprieč EÚ dokazujú význam jednotných, záväzných pravidiel a systémového prístupu k verejnosti. Najmä zainteresované samosprávy a miestne obyvateľstvo potrebujú vedieť a mať istotu o možnostiach participácie, benefitoch aj dopadoch projektov OZE.

Vznikajú síce projekty, kde si strany dohodnú obojstranne prospešné pravidlá, ale takýto systém je nedostatočný. Pozitívny prístup a dobrá vôľa investorov, najčastejšie verejných alebo sociálne uvedomelých, nedokážu nahradiť funkčný systém. Sú totiž aj prípady, keď je komunikácia skôr greenwashingom a participácia len typu "aby sa nepovedalo". Projekty potom narážajú na vážny odpor.

Zákomom upravené pravidlá sa majú týkať ako participácie a komunikácie s obyvateľstvom, tak zdieľania prínosov (benefit-sharing). Majú byť všeobecne záväzné, jasné a férové. V oblastiach, kde dochádza k rozvoju bez týchto čŕt, vznikajú konflikty, odpor a pocit nespravodlivosti, ktorý často zbytočne brzdí rozvoj OZE.

Ďalšie zdroje:

1. [CAN Europe REPORT: Community Engagement and Fair Benefit Sharing of Renewable Energy Projects](#)

Správa poskytuje usmernenia, ako môžu investori a samosprávy zlepšiť postupy zapojenia komunity a zdieľania prínosov, s cieľom zabezpečiť spoluprácu miestnych zainteresovaných strán a zvýšiť akceptáciu obnoviteľných zdrojov energie verejnosťou.

2. [EEA REPORT: Renewables and electrification: key to cutting costs and powering EU's clean industry and competitiveness](#)

Jedno z hlavných zistení a odporúčaní správy: zvýšenie výroby elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov na splnenie klimatických a energetických cieľov EÚ do roku 2030 by mohlo znížiť variabilné náklady na výrobu elektrickej energie v EÚ až o 57 % v porovnaní s rokom 2023. Kapitálové náklady sa však zvýšia, keďže sú potrebné krátkodobé investície.

3. [Klimatická koalícia: Veterné elektrárne - ako zapájať ľudí](#)

Včasné a transparentné zapojenie verejnosti a samospráv do projektov obnoviteľných zdrojov (OZE) je jedným z kľúčových faktorov ich úspešného rozvoja. Je správne, že povoľovacie procesy sú zjednodušené v záujme rýchlejšieho rozvoja zelených energií, vyžaduje si to ale opatrenia, ktoré rozšíria inkluzívnu a spravodlivú transformáciu.